«Тасдиқ мекунам»
Ректори Донишгоҳи аграрии
Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур,
доктори илмҳои кишоварзӣ, профессор
_____ Маҳмадёрзода У.М.
«___» _____ с. 2025

Хулосаи
Кафедраи иқтисодиёти комплекси агросаноатии Донишгоҳи агарарии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур
(протоколи № 6 аз 12. 02. 2025)

Ба кори диссертатсионии Юсуфзода Фаррух Сайвалӣ дар мавзӯи "Самаранокии оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ (дар мисоли хоҷагиҳои вилояти Хатлон)" барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.04.02 – Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ. Диссертатсия дар кафедраи иқтисодиёти КАС-и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур иҷро шудааст.

Дар давраи иҷрои диссертатсия Юсуфзода Фаррух Сайвалӣ унвонҷӯи кафедраи иқтисодиёти КАС-и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур ба ҳисоб мерафт.

Юсуфзода Фаррух Сайвалӣ, соли таваллуд 08.04.1987, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон. Соли 2004 ба Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур дохил шуда, онро соли 2009 аз руӣ ихтисоси иқтисодчӣ хатм намудааст. Соли 2011 ба шуъбаи аспирантураи Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур ҳамчун унвонҷӯ аз рӯйи ихтисоси 08.00.05 иқтисодиёт ва идоракунӣ дар КАС дохил шуда, онро соли 2016 хатм намудааст.

Фаъолияти меҳнатиро аз соли 2009 оғоз намуда аз солҳои 2009 то 2021 ба ҳайси ассистенти кафедраи технологияи иттилоотӣ дар КАС –и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур ва аз соли 2022 инҷониб ба ҳайси омӯзгори калони кафедраи мазкур кору фаъолият дорад.

Роҳбари илмӣ: Шарифов Зариф Раҳмонович, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит

Муқарризон:

Самандарзода И.Ҳ. – профессори кафедраи таҳлили иқтисодӣ ва омори Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур.

Исмоилов И.М. – номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи иқтисодиёти КАС – и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур.

Элмуродов Х.З. - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи таҳлили иқтисодӣ ва омори Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот. Вазъияти низоми бӯҳронӣ, ки соҳаи кишоварзии мамлакатро фаро гирифтааст, талаб менамояд, ки як қатор мушкилоти бамиёномдаи соҳа ҳар чи зудтар ҳал карда шаванд. Дар маҷмааи умумии ин мушкилот, ки ҳалли бомуваффақияти онҳо ба маҷмааи агросаноатии мамлакат имкон медиҳад аз вазъияти буҳронӣ баромада, суръати минбаъдаи тезу устувори тараққиёти онро таъмин намояд, баланд бардоштани самаранокии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ мебошад. Дар байни омилу шартҳои сершуморе, ки ба баланд шудани самаранокии соҳаи кишоварзӣ таъсир мерасонанд, яке аз муҳимтарини онҳо оптималикунонӣ, ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии хоҷагии қишлоқ мебошад.

Рушди муносибатҳои бозоргонӣ дар бахши кишоварзӣ ба ҷойгиркунии истеҳсолот дар соҳа вобастагии амиқ дошта, таъсири амиқи махсусгардонии вобаста ба шароитҳои табиию иқлимӣ ва иқтисодӣ дар минтақаҳо ва ноҳияҳои алоҳидаи ҷумҳурӣ барои истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ бештар ба назар мерасад. Қайд кардан ба маврид аст, ки ҷойгиркунии истеҳсол ва коркарди маҳсулоти кишоварзӣ ба истифодаи самараноки захираҳои модӣ, техникӣ, молиявӣ ва меҳнатии корхонаҳову ташкилотҳои кишоварзӣ, иқтидори табиӣ-биологии минтақаҳо, афзоиши ҳаҷми маҳсулоти истеҳсолшуда ва баланд бардоштани самаранокии истеҳсолот ва рақобатпазирии он дар бозорҳои озуқавории дохилӣ ва хориҷии кишвар нигаронида шудааст.

Хусусиятҳои ҳудудии хок, иқлим ва шароити иқтисодии корхонаҳои хоҷагии қишлоқ фарқи калони минтақавиро дар ҳудуди кишти зироатҳо, дараҷаи интенсивӣ ва самаранокии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқро - пешакӣ муайян мекунанд. Ҷойгиршавии ҳозираи истеҳсолти хоҷагии қишлоқ ба талаботи истифодаи оқилонаи имкониятҳои биоиқлимӣ ва захираҳои иқтисодӣ пурра ҷавоб дода наметавонад.

Аз ҷиҳати илмӣ асоснок кардани ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ имконият медиҳад, ки бо ба назар гирифтани маҷмӯъи омилҳои иқлиму хокӣ, иқтисодӣ, миллӣ, экологӣ ва дигарҳо ба афзоиши ҳаҷми маҳсулоти корхонаҳои кишоварзӣ ва дар маҷмуъ соҳа оварда, шароит фароҳам меорад, ки самаранокии

иқтисодии фаъолияти корхонаҳо ва хоҷагиҳои кишоварзӣ баланд бардошта шавад, инчунин ба андозаи зиёд дастрас будани истеъмолкунандагони ниҳоиро бо маҳсулоти озуқаворӣ низ таъмин мекунад. Дар ниҳояти кор, ба куллӣ, ба вазъи иҷтимоию иқтисодии ҷамъият беҳбудӣ бахшида, ба он таъсири мусбӣ мерасонад.

Муҳимияти масъалаи баррасишаванда дар марҳалаи кунунии рушди маҷмааи агросаноатӣ аз он ҷиҳат боз хеле назаррас мегардад, ки муносибатҳои бозорӣ дар бахши кишоварзӣ истифодаи принсипҳои муосирро, ҳам барои арзёбии ҷойгиркунонӣ ва махсусгардонии истеҳсолот, инчунин танзими онро аз ҷиҳати илмӣ бо назардошти махсусгардонии истеҳсолот, тақозо мекунанд. Ҳамаи ин аҳамияти тадқиқоти илмиро оид ба минбаъд такмил додани ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии соҳаҳои истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ, асосноккунии роҳҳои баланд бардоштани самараи онҳоро дар шароити нави хоҷагидорӣ хеле зиёд мекунад.

Дараҷаи таҳқиқи мавзуи илмӣ. Масъалаҳои ҷойгиркунӣ ва махсусгардонӣ дар хоҷагии қишлоқ дар асарҳои бисёр олимони ватанию хориҷӣ васеъ инъикос ёфтаанд, ки дар байни онҳо Н. Александров, А.И. Барбашин, А.И. Алтухов, А.Н. Адуков, В.Р. Боев, Н.А. Борхунов, В.А. Добрынин, Н.К. Васильева, Д.Ф. Вермел, Л.М. Зальцман, В.И. Колеснев, И.Т. Крячков, И.А. Минаков, К.П. Оболенский, И. Тюнен, И.Г. Ушачев мавқеи намоёнро ишғол менамоянд.

Хусусиятҳо ва характери зуҳуроти шаклҳои тақсимоти ҷамъиятии меҳнат, ки ба назар гирифта мешаванд, самтҳои такмили онҳо дар сатҳи вилоят, ба тараққиёти низомҳои хоҷагии қишлоқ вобастаанд ва дар асарҳои дигар олимон, аз ҷумла Ф.С. Зиятдинов, М.П. Рабинович, Л. Рабинович, Н. Катков, И. Муртазин, Ф.К. Мусин, В.П. Захаров, Х. М. Миргунов, Г.М. Набиуллин, К.Н. Нургалиев, Д. Файзрахмонов, С. Шарифов ва дигарон инъикос карда шудаанд.

Ҷойгиркунӣ ва махсусгардонӣ дар хоҷагии қишлоқ дар бисёр асарҳои таҳқиқотии олимони тоҷик: Мадаминов А., Пиризода Ҷ.С., Шарифов З.Р., Ашуров И.С., Носиров Р., Ғаниев Т.Б, Шамсиев К.Б., Набиев Т.Т., Олимов А.Х. Абдуллоев А.А., Бердиев Р., Каҷкулоев А.Ф. баррасӣ шудаанд.

Аммо ҳоло ҳам масъалаи беҳтар намудани ҷойгиркунӣ ва инкишоф додани махсусгардонии низоми маҷмӯаи агросаноатӣ, ҳамчун низоми муносиби динамикии хоҷагӣ ва гузаштан ба иқтисодиёти бозоргонӣ дар шароити нави хоҷагидорӣ, пурратар инъикос наёфтааст. Иловатан, як силсила масоиле, ки бо асосҳои назариявӣ ва методологии ҷойгиркунонӣ

ва махсусгардонии истеҳсолот, аз ҷумла моҳияти иқтисодии онҳо чун категоряи иқтисодӣ, омилҳои таъсиррасон ба онҳо мавриди таҳқиқот қарор нагирифтаанд ва ба қадри кофӣ омӯхта нашудаанд, мубрамияти интихоби мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионро муайян карданд.

Алоқамандии мавзуи диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм. Мавзӯи кори диссертатсионӣ бо ҳуҷҷатҳои стратегии кишвар, аз қабили «Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030», «Стратегияи миллии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлими Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030», «Стратегияи рушди иқтисоди сабз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2023–2037», «Барномаи миёнамуҳлати рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021–2025», «Барномаи рушди низоми агроозуқаворӣ ва кишоварзии устувор барои давраи то соли 2030», «Консепсияи ташкил ва рушди кластерҳои агросаноатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2040», «Консепсияи пешрафти инноватсионии комплекси агросаноатии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Ҳисоботи панҷуми Конвенсия оид ба тағйирёбии иқлим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» робитаи бевосита дорад.

ТАВСИФИ УМУМИИ ТАҲҚИҚОТ

Мақсади таҳқиқот. Мақсади таҳқиқоти диссертатсионӣ ин асосноккунии назариявӣ, илмӣ ва методологии самаранокии оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии соҳаи кишоварзӣ, бо ба инобат гирифтани маҷмӯи омилҳо дар асоси заминаи рушди муносибатҳои нави иқтисоди ва тағйирёбии иқлим иборат мебошад.

Вазифаҳои таҳқиқот. Барои расидан ба мақсади гузошташуда мо ҳалли вазифаҳои зеринро зарур шуморидем:

1. Омӯзиши ҷабҳаҳои назариявии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолот дар хоҷагии қишлоқ ва муайянкунии мавқеи онҳо ҳамчун шаклҳои тақсимоти ҷамъиятии меҳнат;

2. Асосноккунии методологии баҳодиҳии самаранокии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолот дар хоҷагии қишлоқ;

3. Омӯзиши таҷрибаи хориҷии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии соҳаҳои кишоварзӣ;

4. Таҳлили омилҳо ва ҳолати ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ ва муайян намудани самаранокии онҳо дар шароити гуногунсозии (диверсификатсияи) истеҳсолоти кишоварзӣ дар вилояти Хатлон;

5. Таҳияи тавсияҳои мушаххас оид ба баланд бардоштани самаранокии иқтисодии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ дар асоси беҳтар намудани ҷойгиркунии он ва махсусгардонии истеҳсолот;

6. Ошкор намудани самтҳои дурнамои ҷойгиркунонӣ ва махсусгардонии истеҳсолот дар шароити тағйирёбии иқлим дар хоҷагиҳои вилояти Хатлон;

Объекти таҳқиқот. Ба ҳайси объекти таҳқиқот корхонаҳои кишоварзии вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон интихоб гардидаанд.

Мавзӯи таҳқиқот - маҷмӯи муносибатҳои иқтисодӣ бо мақсади таъмини самаранокии оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ ба ҳисоб меравад.

Фарзияи таҳқиқот. Ба сифати фарзияи ибтидоии илмии таҳқиқот муқаррароте пешниҳод карда шуд, ки дар ҳолати ба таври илмӣ асоснок кардани муайянсозии алоқамандӣ ва вобастагии оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти кишоварзӣ, инчунин омилҳои таъсиррасонанда метавон ба натиҷаҳои назаррас ва таъмини самарнокии баланди соҳаи кишоварзӣ ноил гардид.

Асосҳои назариявии таҳқиқот. Асарҳои олимони ватанию хориҷӣ оид ба масъалаҳои ҷойгиркунонии муносиби истеҳсолоти кишоварзӣ ва дар ин замина, баланд бардоштани самаранокии истеҳсолот дар соҳаи кишоварзӣ асосҳои назариявии таҳқиқотро ташкил медиҳанд. Ҳангоми гузаронидани таҳқиқотҳо, асарҳои олимони хориҷӣ ва ватании муосир доир ба равандҳои ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ, хусусиятҳо ва самтҳои баланд бардоштани самаранокии онҳо дар шароити нави хоҷагидорӣ истифода шудаанд. Дар диссертатсия қонунҳои амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, фармонҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, маводҳои Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон, натиҷаҳои илмии фаъолияти Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, маводҳои дар маҷаллаҳои даврӣ чопшуда ва таҳқиқотҳои аз тарафи муаллиф гузаронидашуда, заминаи таҳқиқотро ташкил мекунанд.

Сарчашмаи маълумот. Ба сифати иттилооти ибтидой, қонуну қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба мавзӯи илмӣ, маълумоти Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии

Тоҷикистон, Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Бонки милии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ассотсиатсияҳои ХДФ, Раёсати кишоварзии вилояти Хатлон ва таҳлилу таҳқиқотҳои худи муаллиф, ҳамчун манбаи маълумот хизмат намуданд. Дар ҷараёни таҳқиқот, ҳамзамон, манбаи маълумотии шабакаи ҷаҳонии Интернет низ истифода шудааст.

Пойгоҳи таҳқиқот. Корҳои таҳқиқотӣ дар назди кафедраи иқтисодиёт дар КАС-и факултети иқтисодии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур гузаронида шудаанд.

Усулҳои таҳқиқот. Ҳалли вазифаҳое, ки дар диссертатсия гузошта шудаанд, аз мавқеи муносибати системавӣ ба амал бароварда шуданд. Дар рафти гузаронидани таҳқиқот усулҳои гуногун, аз он ҷумла: иқтисодию-оморӣ, монографӣ, таҳлили муқоисавӣ, ҳисобию-конструктивӣ, ҳисоббарории конструктивӣ, балансӣ, иқтисодӣ-риёзӣ ва дигар усулҳои таҳқиқотии иқтисодӣ истифода бурда шуданд.

Навгониҳои илмии таҳқиқот дар асоснокқунии илмӣ, назариявӣ ва коркарди равишҳои методологии муайян намудани самтҳои самарабахши ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти кишоварзӣ дар шароити рушди муносибатҳои нави иқтисодӣ ва коркарди маҷмуи тадбирҳои оптималии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолот дар соҳаи кишоварзӣ мебошад.

Ба ҳимоя чунин навгониҳои илмӣ пешниҳод мегардад:

1. Асосҳои назариявии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии дар хоҷагии қишлоқ омӯхта шуда мавқеи онҳо ҳамчун шаклҳои тақсимоти ҷамъиятии меҳнат асоснок карда шудааст. Таҳлилу баррасии адабиёти илмӣ ва асарҳои олимони ватанию хориҷӣ имкон дод, ки паҳлуҳои назариявии ҷойгиркунии ҳудудию соҳавии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ ва махсусгардонии он, аз ҷумла тавсифи ин категорияҳо ва хусусияту принсипҳои онҳо бо назардошти инкишофи муносибатҳои бозорӣ равшан муаян карда шудаанд;

2. Методологияии баҳодиҳии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолот дар хоҷагии қишлоқ асоснок ва такмил дода шуд, омилҳои ба ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқи дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон таъсиркунанда ошкор карда шуда, бо назардошти талаботи бозор ва таъмини мураккабии баҳодиҳӣ, таносуби тақсимоти соҳавии меҳнат дар хоҷагии қишлоқи вилояти Хатлон ҳисоб карда шуда, талаботи ба захираҳои табиӣ ва меҳнатии минтақаҳо асоснок карда шуд;

3. Имконияти истифодаи таҷрибаи мамлакатҳои хориҷӣ дар самти баланд бардоштани самаранокии истеҳсолоти кишоварзӣ дар асоси оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонӣ бо дарназардошти тағйирёбии иқлим бо мақсади идоракунии истеҳсолоти кишоварзӣ дар вилояти Хатлон ва баланд бардоштани самаранокии он пешниҳод шуд.

4. Омилҳои ба сатҳ ва дараҷаи ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ таъсирбахш муайян карда шуда, сатҳи ҳозираи ҷойгиркунӣ ва махсусгардонӣ дар соҳаи кишоварзӣ ва корхонаю хоҷагиҳои кишоварзии вилояти Хатлон арзёбӣ карда шуд. Бо истифода аз равишҳои методологӣ, низоми нишондиҳандаҳои баҳодиҳии самаранокии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолот дар вилояти Хатлон, бо назардошти талаботи бозор, таносуби тақсимоти ҷамъиятии меҳнат ва шароитҳои тағйирёбии иқлим муайян карда шуда, талабот ба захираҳои табиӣ ва меҳнатии минтақаҳо асоснок карда шуд.

5. Вобаста ба оимилҳои таъсиркунанда, ҳолати имрӯзаи истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ дар вилояти Хатлон баҳогузорӣ карда шуда, барои баланд бардоштани даромаднокии истеҳсолот ва таъмини аҳолӣ бо маҳсулоти хурокворӣ нишондиҳандаи дараҷаи махсусгардонии истеҳсолот, мутаносибияти ҷойгиркунӣ, махсусгардонӣ ва тамаркузи истеҳсоли навҳои алоҳидаи маҳсулоти хоҷагии қишлоқ асоснок карда шуда, муқаррароти методӣ барои пешгӯии ҷойгиршавӣ ва ташаккули минтақаҳои махсуси истеҳсолоти кишоварзӣ дар минтақаҳои алоҳидаи он дар асоси истифодаи усули барномавии мақсаднок тартиб дода шудаанд;

6. Самтҳои дурнамои ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ, вобаста ба гуногунсозии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ асоснок карда шуда, параметрҳои перспективии ҷойгиркунии ҳаҷми маҳсулоти умумӣ ва бозорӣ аз рӯи воҳидҳои ҳудудии вилояти Хатлон муайян карда шуданд.

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда

1. Омӯзиши асосҳои назариявии ҷойгиркунӣ, махсусгардонии истеҳсолот ва самаранокии оптималикунонии онҳо дар хоҷагии қишлоқ ҳамчун шаклҳои тақсимоти ҷамъиятии меҳнат;

2. Асосноккунии методологии баҳодиҳии самаранокии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолот дар хоҷагии қишлоқ ва муайянкунии таъсири омилҳо ба самаранокии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонӣ дар вилояти Хатлон, ошкор намудани таносуби тақсимоти меҳнат ва муайян кардани талабот ба захираҳои табиӣ ва меҳнатӣ;

3. Асоснок намудани имконияти истифодаи таҷрибаи хориҷӣ оид ба баланд бардоштани самаранокии истеҳсолоти кишоварзӣ дар асоси оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонӣ, бо дарназардошти тағйирёбии иқлим бо мақсади идоракунии истеҳсолоти кишоварзӣ дар вилояти Хатлон;

4. Таҳлили омилҳо ва ҳолати ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ дар сатҳи минтақавӣ, муайян намудани низоми нишондиҳандаҳои баҳодиҳии самаранокии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ бо назардошти талаботи бозор;

5. Муайянкунии самтҳои умумӣ ва пешниҳоди тавсияҳои амалӣ оид ба баланд бардоштани самараи иқтисодии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ дар асоси беҳтар намудани ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолот;

6. Асоснок ва пешниҳод намудани самтҳои дурнамои ҷойгиркунӣ ва махсугардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ вобаста ба гуногунсозии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ аз рӯи воҳидҳои ҳудудии вилояти Хатлон.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот дар он аст, ки натиҷаҳои аз таҳқиқоти диссертатсионӣ баромада, ба аниқтар шудани асосҳои назариявӣ ва методологии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ имконият медиҳад, бо ба назар гирифтани маҷмӯъи омилҳои иқтисодӣ, таърихӣ, экологӣ, иқлиму хокӣ ва дигарҳо, на танҳо афзоиши ҳаҷми маҳсулоти хоҷагии қишлоқ ва баланд шудани самаранокии иқтисодии фаъолияти корхонаҳои хоҷагии қишлоқ, дар умум, таъмин карда шаванд, балки ба андозаи зиёд дастрас будани истеъмолкунандагони ниҳоиро бо маҳсулоти озуқаворӣ таъмин гардонида шавад.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки рисолаи диссертатсионӣ ҷамъбасти илмию амалии таҳқиқоти муаллиф оид ба такмили абзорҳои ҷойгиркунӣ ва махсусгардонӣ дар соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Пешниҳодҳои муаллиф, вобаста ба таҳияи роҳҳои асосии беҳтар намудани ҳолати ҷойгиркунонӣ ва махсусгардонӣ, дар асос ба таъмин намудани самаранокии истеҳсолоти кишоварзӣ дар вилояти Хатлон мусоидат мекунанд.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот бо асосноккунии ҷабҳаҳои назариявӣ ва коркарди тавсияҳои илмии оид ба баландбардории самаранокии оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ, инчунин бо гузаронидани таҷрибаҳо, дақиқии маълумотҳо, кифоягии ҳаҷми маводҳои таҳқиқотӣ,

коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот ва интишорот тасдиқ мегардад. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқотҳои назариявӣ ва таҷрибавӣ ҷамъбаст карда шудаанд.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мавзуи рисола ба бандҳои зерини шиносномаи номгӯи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 08.00.04.02 – Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ мувофиқ аст: 1. Назарияи муносибатҳои аграрӣ, аз он ҷумла замин, об; рушди шакл ва муносибатҳои моликият дар кишоварзӣ ва дигар соҳаҳои КАС; 9.Самаранокии фаъолияти корхонаҳо ва соҳаҳои КАС; 13. Механизмҳои ташкилӣ ва иқтисодии хоҷагидорӣ дар КАС, ҷабҳаҳои ташкилӣ-иқтисодии идоракунии равандҳои технологӣ дар кишоварзӣ; 28. Арзёбии методологии самаранокии фаъолияти корхонаҳои (хоҷагиҳои) КАС; 35. Ташаккул ва рушди комплекси агросаноатӣ дар низоми диверсификатсияи иқтисодиёти миллӣ; 42.Ташаккул ва рушди ҳамгироӣ дар соҳаи кишоварзӣ.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот. Ҳамаи давраҳо аз рӯйи иҷрои нақшаи кори илмӣ бо иштироки бевоситаи муаллиф гузаронида шудааст. Муаллиф дар такмилдиҳии ҷойгиркунии соҳаҳои гуноугни кишоварзӣ, муайян намудани омилҳои ба ҷойгиркунӣ соҳаи кишоварзӣ таъсиррасонанда, ошкор намудани роҳҳои асосии оптималии ҷойгиркунӣ дар соҳаи кишоварзӣ саҳми худро гузоштааст. Унвончӯй мустақилона натиҷаҳои таҳқиқотро ҷамъбаст намуда, тавсияҳои амалиро оид ба баланд бардоштани самарнокии ҷойгиркунии соҳаи кишоварзӣ пешниҳод намудааст.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия. Муқаррароти асосии назариявӣ ва амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар шакли маърӯза ва мақолаҳо дар конференсияҳову семинарҳои илмӣ ва илмию амалии аҳамияти байналмилалӣ ва ҷумҳуриявидошта, дар Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур, дар давраи солҳои 2022-2024 пешниҳод ва баррасӣ шудаанд. Муқаррароти методӣ ва амалии дар рафти омӯзиш таҳияшуда дар раванди ташаккул ва такмили ҷойгиркунонӣ ва махсусгардони истеҳсолоти кишоварзӣ, мусоидат менамоянд, ки муҳимтарини онҳоро чунин хулоса намудан мумкин аст:

– тавсияҳо доир ба тартиб додани нақшаҳои ҷойгиркунонӣ вобаста ба истеҳсоли маҳсулоти рақобатпазири кишоварзӣ;

– унсурҳои навовариҳои илмӣ, ки ҳамчун воситаи таълим дар кафедраи иқтисодиёти КАС-и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур истифода мешаванд.

Интишорот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Дар доираи мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ 4 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳое, ки аз ҷониби КОА ҶТ тасдиқ шудаанд дар ҳаҷми умумии 2,1 ҷузъи чопӣ нашр гардидаанд. Илова бар ин, дар маҷалаву нашрияҳои соҳавӣ ва маҷмӯаи мақолаҳои илмии аз натиҷаи кори конфронсҳо ба табъ расида, инчунин мавзуҳои гуногуни бахши воқеии иқтисодиёт беш аз 5 мақолаҳои дигари илмӣ дар ҳаҷми 2,3 ҷузъи чопӣ дар матбуоти даврӣ нашр гардидаанд.

Ҳаҷм ва сохтори кор. Дисертатсия дар ҳаҷми умумии 208 саҳифа таҳия карда шудааст. Вай аз муқаддима, се боб, хулоса ва пешниҳодҳо, номгӯи сарчашмаҳои истифодашуда дар ҳаҷми 230 номгӯй иборат аст. Дар он 33 ҷадвал, 7 расм ва 7 диаграмма ҷойгир карда шудааст.

Дар муқаддимаи рисолаи диссертатсионӣ муҳимияти мавзӯи таҳқиқот, объект, предмет, ҳадаф ва вазифаҳои он, инчунин, навгониҳои илмии аз натиҷаҳои таҳқиқот бадастомада асоснок карда шудаанд.

Интишорот довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ аз рӯйи мавзуи диссертатсия:

Феҳристи интишороти муаллиф оид ба мавзуи рисола

а) Дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

[М-1]. Юсуфзода Ф. Самтҳои дурнамои ҷойгиркунонии истеҳсолоти кишоварзӣ ва механизми зиёд кардани самаранокии он. [Матн]. / Юсуфзода Ф. С. // Маҷалаи илмию сиёсии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. 2024-№4/2 (70) саҳ 286-294

[М–2]. Юсуфзода Ф. Хусусиятҳои махсусгардонӣ ва консентратсияи истеҳсолоти кишоварзӣ дар шароити рушди муносибатҳои нави иқтисодӣ. [Матн]. / Юсуфзода Ф. С. // Маҷалаи назариявӣ ва илмию истеҳсорлии "Кишоварз". №4 (105) 2024. саҳ 198-203

[М–3]. Юсуфзода Ф. Махсусгардонии истеҳсолоти кишоварзӣ ва ҷанбаҳои назариявии он. [Матн]. / Юсуфзода Ф. С., Шарифов З.Р. // Маҷалаи назариявӣ ва илмию истеҳсорлии "Кишоварз". №3 (104) 2024. Саҳ 188-194

[М–4]. Юсуфзода Ф. Истеҳсол ва таъминоти аҳолӣ бо маҳсулоти кишоварзӣ дар кишвар. [Матн]. / Юсуфзода Ф. С. //Маҷалаи назариявӣ ва илмию истеҳсолии «Кишоварз» №1 с.2023 саҳ 248-250

б) Дар дигар нашрияҳо

[М-5]. Юсуфзода Ф. Ҳолат ва роҳҳои баланд бардоштани сабзавотпарварӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. [Матн]. / Шарифов З.Р., Ҳомидов А.У., Юсуфзода Ф. С. // Маҷмӯи мақолаҳои илмӣ

Конференсияи байналмилалии илмӣ – амалӣ дар мавзуи "Рушди боғу токпарварӣ ва сабзавоткорӣ бо истифода аз технологияи муосири парвариш" саҳ 52-58

[М–6]. Юсуфзода Ф. Рушди истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дар шароити муосир [Матн]. / Юсупов Ф.С./Маҷмӯи мақолаҳои илмӣ Конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Саноатикунонии истеҳсолоти аграрӣ-омили рушди устувори соҳа» с.2020 саҳ 220-223

[М-7]. Юсуфзода Ф. Баҳодиҳии иқтисодии замин дар минтақаи Бохтар [Матн]. / Юсупов Ф.С., Мусоев Р.М. / Маҷмӯи мақолаҳои илмӣ Конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Технологияи иноватсионии нигоҳдорӣ ва коркарди логистикаи меваю сабзавот» с.2019 саҳ 401-404

[М-8]. Юсуфзода Ф. Модели иқтисодӣ – риёзии оптималикунии таркиби майдони кишт дар хоҷагиҳои деҳқонӣ. [Матн]. / Хуҷақулов Н.Ҷ., Юсупов Ф.С. // Маҷмӯм мақолаҳои илмӣ Конференсияи илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Амнияти ғизой: ҷанбаҳои иҷтимой, биологӣ, иқтисодӣ ва экологии он» с. 2015 саҳ. 297- 302

[М-9]. Юсуфзода Ф. Теоретические основы оптимизация структуры посевных площадей дехканских хозяйств Республики Таджикистан. [Матн]. / Юсупов Ф.С. // Маҷмӯм мақолаҳои илмӣ Конференсияи илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Бехатарии биологӣ: масъала ва роҳҳои ҳалли он» с.2013 саҳ. 236-239.

Баъд аз шунидан ва муҳокима намудани диссертатсияи Юсуфзода Фаррух Сайвалӣ дар мавзӯи "Самаранокии оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ (дар мисоли хоҷагиҳои вилояти Хатлон)" барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.04.02 – Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ. Диссертатсия дар кафедраи иқтисодиёти КАС-и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур иҷро шудааст бо назардошти мубрамияти мавзуъ, илман асоснокшуда, навгонӣ, аҳамияти натиҷаҳо ва хулосаҳои диссертатсия ҷаласаи васеъи кафедраи иқтисодиёти комплекси агросаноатии Донишгоҳи агарарии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур

Хулоса мекунад:

1. Кори диссертатсионии Юсуфзода Фаррух Сайвалӣ дар мавзӯи "Самаранокии оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ (дар мисоли хоҷагиҳои вилояти Хатлон)" барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси

08.00.04.02 – Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ таҳия гардида, дар он ҳалли муаммои илмӣ, ки аҳамияти муҳиму афзалиятнокро дар рушди илми иқтисоди аграрии ватанӣ доро аст ва ба талаботи Низомномаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯй буда, теъдод ва интишороти натиҷаҳои илмӣ ба муҳтавои диссертатсия мутобиқат менамоянд.

2. Кори диссертатсионии Юсуфзода Фаррух Сайвалӣ дар мавзӯи "Самаранокии оптималикунонии ҷойгиркунӣ ва махсусгардонии истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ (дар мисоли хоҷагиҳои вилояти Хатлон)" барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.04.02 – Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ бо дарназардошти ислоҳи камбудиҳои ошкоргардида барои ҳимоя ба шурои диссертатсионии 6D.КОА-016 назди Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур пешниҳод карда шавад.

Қарор дар ҷаласаи васеъи кафедраи иқтисодиёти КАС-и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур муҳокима ва қабул карда шудааст: (протоколи № 6 аз 12.02.2025). Иштирок доштанд: 25 нафар, бо ҳуқуқи овоздиҳӣ 12 нафар.

Тарафдор - 12 нафар;

Зид – нест;

Бетараф – нест;

Даъватшудагон – 13 нафар, бе ҳуқуқи овоздиҳӣ.

Раис: н.и.и., дотсенти кафедраи иқтисодиёти комплекси агросаноатии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур, Мирзоев Б.

Котиб: н.и.и., омӯзгори калони кафедраи иқтисодиёти комплекси агросаноатии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур Пирназаров Ш.М.

Муқарриз: профессори кафедраи таҳлили иқтисодӣ ва омори Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур Самандарзода И.Ҳ.

Муқарриз: номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи иқтисодиёти КАС – и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур. Исмоилов И.М.

Муқарриз: номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи таҳлили иқтисодӣ ва омори Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур. Элмуродов Х.З.

Имзоҳои Мирзоев Б., Пирназаров Ш.М., Самандарзода И.Ҳ., Исмоилов И.М., Элмуродов Х.З.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори шуъбаи таъминоти ҳуқуқӣ
ва кадрҳои Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон
ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур Қурбонзода А.Х.